

บทที่ 2

วารสารทางบรรณารักษศาสตร์กับการอ่าน และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สำหรับบทนี้เป็นการนำเสนอวรรณกรรมที่กล่าวถึงความสำคัญ ของวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ จำนวนวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ ขอบเขตเนื้อหาในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์การอ่าน ความหมายและจุดมุ่งหมายในการอ่าน การอ่านของบรรณารักษ์ ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอ่านหรือการใช้สิ่งพิมพ์ของบุคคลกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้อย่างเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมความสำคัญของวารสารทางบรรณารักษศาสตร์อีกประการหนึ่งด้วย

ความสำคัญของวารสารทางบรรณารักษศาสตร์

วารสารทางบรรณารักษศาสตร์จัด เป็นสิ่งพิมพ์ประเภทหนึ่งที่มีประโยชน์สำหรับบรรณารักษ์ โดยเฉพาะในการปฏิบัติหน้าที่ในห้องสมุดนอกเหนือจากคู่มือการปฏิบัติงานที่ห้องสมุดแต่ละแห่งจัดทำขึ้น วารสารทางบรรณารักษศาสตร์ช่วยส่งเสริมให้บรรณารักษ์ได้มีการศึกษาต่อเนื่องและพัฒนาริชาชีพของตนให้เจริญก้าวหน้า (Gates 1976 : 135) เป็นสิ่งสำคัญในการติดต่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาชีพ (Johnson 1982 : 127) เป็นที่รวมบทความเรื่องใหม่ ๆ พัฒนาการใหม่ ๆ ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ คอลัมน์แนะนำหนังสือ ข่าว โฆษณาและอื่น ๆ ที่บรรณารักษ์สนใจ (Gates 1976 : 136)

ออลเลย์ (Ollé 1979 : 43-44) กล่าวว่าวารสารทางบรรณารักษศาสตร์เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีบทบาทสำคัญต่อวงการห้องสมุดเป็นอย่างมาก เพราะเปรียบเสมือนเป็นสภาสำหรับแสดงข้อคิดเห็นต่าง ๆ ทางวิชาชีพของบรรณารักษ์และนักวิชาการในสาขานี้ วารสารทางบรรณารักษศาสตร์ยังเป็นสิ่งพิมพ์ที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ความก้าวหน้า และความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ของห้องสมุดและวิชาบรรณารักษศาสตร์

จากการประชุมที่จัดขึ้นโดยกลุ่มบรรณาธิการจัดทำวารสารห้องสมุดของสหพันธ์สากลแห่งสมาคมห้องสมุดและสารานุกรม (IFLA Round Table of Editors of Library Journals) ที่เมืองมอนทรีออล ประเทศแคนาดา ระหว่างวันที่ 30-31 สิงหาคม ค.ศ. 1982 เรื่อง Better Journals for the Library Profession ความตอนหนึ่งกล่าวว่า "...วารสารทางบรรณารักษศาสตร์จะเป็นสื่อ เชื่อมความสัมพันธ์ได้อย่างดีระหว่างบุคคลในวงการอาชีพเดียวกัน และระหว่างองค์การห้องสมุดต่าง ๆ กับสมาชิกโดยส่วนใหญ่ รวมทั้งสมาคมวิชาชีพอื่น ๆ ที่มีความสนใจต่อวงการห้องสมุด..." (Borchardt 1983 : 125)

นับได้ว่าวารสารทางบรรณารักษศาสตร์เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับบรรณารักษ์ ในการแสวงหาความรู้ให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ตลอดจนใช้ในการติดต่อเผยแพร่ผลงานห้องสมุดและวิชาบรรณารักษศาสตร์

จำนวนวารสารทางบรรณารักษศาสตร์

วรรณกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นหนังสือหรือวารสาร แม้มีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับสิ่งพิมพ์ในแขนงวิชาชีพอื่น แต่ก็ปรากฏว่าวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ ข่าวสารและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่มีลักษณะออกต่อเนื่องกัน และล้วนมีประโยชน์สำหรับบรรณารักษ์นั้นได้มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างไม่ลดละตลอดมา จอห์นสัน (Johnson 1982 : 127-150) ได้อ้างถึงรายงานของ ที เอ็ม. ลิตเติล (T.M. Little) ที่เสนอต่อที่ประชุมว่าด้วยเรื่องการควบคุมบรรณานุกรมวรรณกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งจัดขึ้นที่ State University of New York at Albany ระหว่างวันที่ 19-20 เมษายน ค.ศ. 1968 โดยกล่าวว่า ประมาณปี ค.ศ. 1946 จำนวนวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ได้เพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่เดิมเพียง 17 รายการ เป็น 169 รายการ ในจำนวนนี้ 115 รายการเป็นภาษาอังกฤษ ส่วน 54 รายการที่เหลือเป็นภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ต่อมาประมาณปี ค.ศ. 1947-1966 จำนวนวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ได้เพิ่มขึ้นอีก 306 รายการ และในปี ค.ศ. 1968 ลิตเติล (Little) ได้ทำการสำรวจและกล่าวสรุปผลการสำรวจว่า จำนวนวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ทั้งหมดที่มีอยู่ขณะนั้นมีประมาณ 480 รายการ โดยไม่นับรวมสิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะเป็นข่าว

สารหรือจดหมายข่าว หรือสิ่งพิมพ์ที่สมาคมทางวิชาชีพจัดทำ นอกจากนี้วารสารทางบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 63.75 ถ้วน เป็นสิ่งพิมพ์ที่เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ทั้งสิ้น

สำหรับจำนวนวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ที่ปรากฏใน Ulrich's International Periodicals Directory (1984) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 23 ได้มีขอบเขตที่กว้างขวางขึ้น ครอบคลุมรายชื่อวารสารทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ทั้งหมดประมาณ 840 รายการ ทั้งนี้นับรวมสิ่งพิมพ์ที่อยู่ในรูปของข่าวสาร สาระสังเขปและบรรณานุกรมด้วย (Ulrich's International Periodicals Directory 1984 : 849-869)

ขอบเขตเนื้อหาในสาขาบรรณารักษศาสตร์

บรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษารอบคอบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ หน้าที่ หลักการ และการปฏิบัติงานในห้องสมุด นับตั้งแต่ การบริหารงาน การจัดหา การจัดเก็บ การสงวนรักษาหนังสือและวัสดุ ตลอดจนการนำหนังสือและวัสดุเหล่านี้มาให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ แก่ผู้ที่ต้องการค้นคว้าอ้างอิงและวิจัย (ชลติชา สุทธินิรันดรกุล 2521 : 12)

จากความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันซึ่งอยู่ในยุคข่าวสารความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และจากการที่ข่าวสารมีการบันทึกในรูปแบบต่าง ๆ อันเนื่องจากการพัฒนาการของเทคโนโลยีในด้านการผลิต มีผลทำให้ระบบการจัดเก็บ การดำเนินงาน การให้บริการและห้องสมุดเปลี่ยนแปลงไป บรรณารักษศาสตร์ในปัจจุบันจะสัมพันธ์กับสารนิเทศศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเทคนิคและวิธีการในการให้บริการข่าวสารเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้มากขึ้น มีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือสมัยใหม่เพื่อหาข้อมูล บริการข่าวสาร การทำบรรณนิเทศ สาระสังเขป โครงข่ายข่าวสารและห้องสมุด ระบบข่าวสารหรือระบบสารนิเทศ ทฤษฎีข่าวสาร การวิเคราะห์ระบบ การวิจัยดำเนินงาน การทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ การเขียนคำสั่ง และการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการประมวลงานข่าวสาร (ประภาวดี สืบสนธิ์ 2524 : 70-73) นอกจากนี้บรรณารักษศาสตร์ยังขยายขอบเขตเนื้อหาไปมีความสัมพันธ์กับสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตรรกศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา การจัดพิมพ์ การอ่าน การจัดการ

การสื่อสาร ทฤษฎีการศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาชุมชน เป็นต้น (Kindlin and Engle 1975 : 8)

จะเห็นได้ว่าบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาที่มีขอบเขตกว้างขวาง เป็นศาสตร์ผสมที่ เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาอื่น ๆ โดยมีมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียน ได้ศึกษารวบรวมความรู้ ความชำนาญจาก สาขาวิชาอื่น เพื่อไปประยุกต์ใช้กับงานของห้องสมุด (ประภาวดี สืบสนธิ 2524 : 75) ดัง นั้น เนื้อหาในวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ก็จะมีขอบเขตที่กว้างขวาง โดยครอบคลุมเกี่ยว กับงานห้องสมุดทุกด้าน รวมทั้ง เรื่องที่เกี่ยวข้องและจะ เปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของห้อง- สมุด (สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ 2521 : 119)

การอ่าน

การอ่านมีความสำคัญถือ เป็นสิ่งจำเป็นและให้ประโยชน์แก่มนุษย์มากในทุกด้านและ ทุกโอกาส ทั้งในด้านการศึกษาหาความรู้ การประกอบอาชีพและการพักผ่อนหย่อนใจ การอ่าน จะช่วยส่งเสริมความรู้ ความคิดของคนเราให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น ปัจจุบันวิทยาการ เทคโนโลยี ต่าง ๆ ได้เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนต้องสนใจการอ่าน และต้อง อ่านเพื่อให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าและเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั่วโลกทันต่อ เหตุการณ์ (ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน 2523 : 1-2)

สิรินทร์ ช่างโชติ (2502 : 43-47) ได้กล่าวไว้ว่าบุคคลที่ประสบความสำเร็จ ในชีวิตทุกวันนี้จะต้องเป็นบุคคลที่เป็นนักอ่านมาก่อนทั้งสิ้น การได้อ่านหนังสือมาแล้วมากมาย จะทำให้เกิดความรู้กว้างขวาง ความรู้นี้จะช่วยในการดำเนินอาชีพและในชีวิตประจำวันให้ ประสบผลสำเร็จได้ ดังนั้นการส่งเสริมการอ่านและสร้างนิสัยรักการอ่านจึง เป็นการกระทำ อันสมควรของทุก ๆ คน (แมนมาส ชาลิต, ผู้รวบรวม 2526 : 53)

ความหมายของการอ่าน

ความหมายของ "การอ่าน" ได้มีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญในเรื่องทักษะการอ่าน ให้คำจำกัดความไว้ต่าง ๆ กันมากมาย อาทิเช่น กูดแมนและไนลส์ (Goodman and Niles,

eds. 1970 : 5-11) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนและต้องคิดอยู่ตลอดเวลา ผู้อ่านต้องพยายามตีความหมายจากตัวอักษร รวมทั้งต้องสังเกตุสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในแต่ละข้อความเพื่อใช้เป็นเครื่องช่วยในการตีความหมายที่เหมาะสมมากที่สุดจากข้อความเหล่านั้น ส่วนชมิทท์ คอสเกรฟและชิค (Schmidt, Cosgrave and Schick 1971 : 1) ให้ความหมายของการอ่านว่าเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนยุ่งยาก ยังไม่มีความหมายที่แน่นอน อาจกล่าวได้ว่าการอ่านคือ การจดจำคำต่าง ๆ แล้วนำมาสรุปเป็นความคิดของตน การอ่านของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ในการอ่านข้อความเดียวกัน บุคคลสองคนจะมีความนึกคิดไม่เหมือนกัน ส่วนดูบิน (Dubin 1982 : 14) ก็ให้ความหมายของการอ่านตรงกับของ กูดแมน (Goodman) และ ชมิทท์ (Schmidt) ในแง่ที่ว่า การอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ดูบิน (Dubin) เปรียบการอ่านเหมือนกับการรู้ภาษา ซึ่งต้องรู้หลายด้านเพราะมีปัจจัยหลายอย่าง เขาเห็นว่า การอ่านมีหลายคุณลักษณะคือ มีองค์ประกอบทางจิตวิทยา สภาพร่างกายและสภาพทางสังคมร่วมอยู่ด้วย กิบสันและเลวิน (Gibson and Levin 1975 : 5) กล่าวถึงการอ่านว่าเป็นกระบวนการหลายอย่าง ไม่เพียงแต่เป็นการถ่ายทอดจากตัวอักษรหรือสัญลักษณ์มาเป็นเสียงเท่านั้น แต่การอ่านยังเป็นกระบวนการเคลื่อนไหวหรือการกระทำอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้อ่านเป็นผู้กระทำด้วยตนเอง โดยมีจุดมุ่งหมายต่าง ๆ กัน

กล่าวโดยสรุปการอ่านคือ กระบวนการเก็บรวบรวมความคิดจากสิ่งพิมพ์ โดยอาศัยทักษะหลายชนิด เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลอย่างดีที่สุดตามความมุ่งหมายของผู้อ่าน การอ่านของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันออกไปตามสภาพร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์

จุดมุ่งหมายในการอ่าน

การอ่านของแต่ละบุคคลนั้นมีจุดมุ่งหมายตรงกันหรือแตกต่างกันขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้อ่านเป็นสำคัญ จุดมุ่งหมายในการอ่านที่กิบสันและเลวิน (Gibson and Levin 1975 : 9) อีกรั้งก้อ สวัสดิพาดิษฐ์ (2496 : 4) กล่าวไว้ตรงกันคือ อ่านเพื่อแสวงหาความรู้ การอ่านแบบนี้เป็นการอ่านที่มีประโยชน์ต่อชีวิต เป็นการอ่านที่ยาก ต้องอาศัยความเข้าใจ พื้นฐานและทักษะมาก อีกประเภทคืออ่านเพื่อแสวงหาความบันเทิงใจ การอ่านแบบนี้

เป็นการใช้เวลาเพื่อการพักผ่อน แสวงหาความสุขใจ ทำให้รู้ความเป็นไปของคนอื่น ช่วยให้
เข้าใจชีวิตและโลก

สไตเกอร์ (สไตเกอร์ 2526 : 17-18) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายในการอ่าน
ไว้อย่างละเอียดดังนี้คือ

1. เพื่อ เป็นพิธีหรืออ่าน เพราะติดเป็นนิสัย
2. เพราะความสำนึกในหน้าที่
3. เพื่อฆ่าเวลาหรือใช้เวลาให้หมดไป
4. เพื่อทราบและ เข้าใจ เหตุการณ์ปัจจุบัน
5. เพื่อค่านิยมและความสุขส่วนตัวในขณะนั้น
6. เพื่อสนองความต้องการทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
7. เพื่อ เพิ่มพูนความรู้ทั่วไปที่ไม่เกี่ยวกับการนำไปประกอบอาชีพ
8. เพื่อ เพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพและวิชาชีพ
9. เพื่อสนองความต้องการด้านสังคมและส่วนตัว
10. เพื่อสนองความต้องการด้านสังคมและการเมือง
11. เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง ตลอดจนขยายพื้นฐานทางวัฒนธรรมของ
ตนเอง
12. เพื่อสนองความต้องการทางด้านปัญญา
13. เพื่อสนองความต้องการทางด้านจิตใจ

ส่วนจุดมุ่งหมายในการอ่านที่จวิดิภรณ์ บุญะกาญจน (2523 : 2) กล่าวไว้คือ

1. อ่านเพื่อปัญหาตนเอง บุคคลทั่วไป เมื่อประสบปัญหา ก็มักจะหาทางช่วยตนเอง
แก้ปัญหาที่ ก่เกิดขึ้น การอ่านเป็นการช่วยแก้ปัญหาอย่างหนึ่ง
2. อ่านเพื่อส่งเสริมบุคลิกภาพ และเกียรติยศชื่อเสียงของตนเอง คนส่วนใหญ่
มุ่งอ่านเพื่อที่จะปรับปรุงความคิดเห็นของตน และอ่านเพราะอยากรู้ อยากเห็น รวมทั้งอ่านเพื่อ
การเข้าร่วมอยู่ในสังคมอย่างมีเกียรติไม่ว่าจะเป็นการอ่านวารสาร หนังสือพิมพ์หรือบางที่อ่าน
เพื่อตอบปัญหาในอาชีพของตน

3. อ่านเพื่อความรู้อย่างยิ่ง เนื่องจากความต้องการเพิ่มพูนความรู้จากที่ตนมีอยู่เดิม และต้องการรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้อยากเห็น เพราะฉะนั้นการอ่านเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้อ่าน เมื่ออ่านแล้วเกิดความรู้เพิ่มขึ้น

สำหรับจุดมุ่งหมายในการอ่านที่ฉาววัลย์ นิชรัตน์ (2514 : 16) ได้กล่าวไว้คือ

1. เพราะอยากรู้เรื่อง
2. เพราะต้องการศึกษา
3. เพราะต้องการปรับปรุงอาชีพการงาน
4. เพราะต้องการพักผ่อนและความเพลิดเพลิน
5. เพราะต้องการแก้ปัญหาในใจ
6. เพราะต้องการชดเชยอารมณ์และความปรารถนา
7. เพราะต้องการให้ตนเองเป็นที่ยอมรับในสังคม

ส่วนรสา วงศ์ยังอยู่ (2509 : 289-295) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการอ่านไว้
อย่างละเอียด เช่นกันดังนี้คือ

1. เพื่อให้ทราบเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ
2. เพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจ
3. เพื่อให้ทราบเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อุบัติขึ้นในโลก
4. เพื่อให้ทราบเรื่องราวและชีวประวัติของบุคคลสำคัญ
5. เพื่อทราบแนวคิดของบุคคลแต่ละคน
6. เพื่อเรียนรู้ถึงทัศนคติต่าง ๆ
7. เพื่อให้ตัวผู้อ่านเองเกิดแนวความคิด
8. เพื่อให้เข้าใจปัญหามานานาชนิดในโลกปัจจุบัน
9. เพื่อให้รู้ผิดรู้ถูก
10. เพื่อนำความรู้ไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน
11. เพื่อความก้าวหน้าในอนาคต
12. เพื่อช่วยให้เกิดการลงมือในการทำงาน

กล่าวโดยสรุปจุดมุ่งหมายในการอ่านนั้น ส่วนใหญ่อ่านเพื่อแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ และอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน จุดมุ่งหมายในการอ่านที่สำคัญที่สุดและให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านมากที่สุดก็คือ การอ่านเพื่อแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ ทั้งด้านความรู้ทั่วไปในสิ่งที่ตนอยากรู้อยากเห็น รวมตลอดถึงความรู้ด้านอาชีพ ซึ่งสามารถนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของตน อันเป็นหนทางนำไปสู่ความก้าวหน้าในอนาคตได้ ส่วนการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงใจ ถือเป็นกรอ่านเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจวิธีหนึ่ง ได้ความรื่นรมย์และ เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วย

การอ่านของบรรณารักษ์

ตามปกติบุคคลทั่วไปมักจะคิดและคาดหวังว่าบรรณารักษ์เป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวาง สามารถเสริมความรู้ให้แก่พวกเขาได้ แต่บรรณารักษ์จะเป็นไปตามที่คาดหวังไม่ได้ ถ้าบรรณารักษ์ยังคงไม่พัฒนาหรือส่งเสริมการอ่านของตนให้ดีขึ้นก่อน บรีดเดอร์ริก (Broderick 1960 : 2711) ให้ความเห็นว่า บรรณารักษ์ต้องเป็นผู้นำ ต้องมีความรู้ความสามารถใหม่ ๆ ในสาขาวิชาชีพของตนและในเรื่องทั่ว ๆ ไป รวมทั้งควรปรับปรุงให้ตนเองมีความมั่นคง พร้อมเสมอที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น วิธีการที่ง่ายที่สุดที่จะช่วยให้บรรณารักษ์กลายเป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้รอบรู้ มีความรู้ ความสามารถใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้คือ การอ่าน การอ่านนับเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะมีค่าได้ ถ้าบรรณารักษ์รู้จักใช้ให้เป็นประโยชน์

โทบิต (Tobitt 1922 : 1016) กล่าวว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้การอ่านให้เร็วขึ้นได้ ที่สำคัญคือ ต้องมีความตั้งใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพบรรณารักษ์ ซึ่งมีหน้าที่ในการอ่าน การอ่านที่ดีมีประสิทธิภาพและการมีความสามารถในการอ่านถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญสำหรับบรรณารักษ์

แฮนเซน (Hansen 1935 : 551-555) ได้กล่าวถึงการอ่านของบรรณารักษ์ว่า ในฐานะของบรรณารักษ์ซึ่งเป็นผู้ชี้แนะให้ผู้อื่นมีการอ่านที่ดีขึ้น ชักชวนให้ผู้ใช้ห้องสมุดเกิดความสนใจในการอ่านและการใช้ห้องสมุด ดังนั้นการที่จะปฏิบัติหน้าที่นี้ให้ได้ บรรณารักษ์จำเป็นต้องเป็นผู้ที่อ่านมากที่สุด เพาเวลล์ (Powell 1948 : 439-444) ให้ความเห็นตรงกับของ

แฮนเซน (Hansen) กล่าวคือ บรรณารักษ์ควรเป็นผู้ที่อ่านมากที่สุด มีความพอใจกับการอ่าน และอ่านกันเป็นกิจวัตร เขาไม่เห็นด้วยกับข้ออ้างของบรรณารักษ์หลายคนที่ว่างานยุ่งมากเกินไปจนไม่มีเวลาอ่าน หรืออ้างแต่เหตุผลเพียงว่า ไม่มีเวลาอ่านเลย เพราะตามความเป็นจริงแล้ว เวลาสำหรับอ่านนั้นมีเสมอ อย่างน้อยที่สุดทุกคนควรจะหาเวลาอ่านให้ได้วันละ 15 นาที (Shores 1965 : 13-16)

เซอร์แมน (Sherman 1925 : 203-207) ได้กล่าวว่า การอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งในการประกอบอาชีพบรรณารักษ์ ถ้าจะถามบรรณารักษ์ถึงเหตุผลในการเลือกอาชีพนี้ คำตอบที่ได้ส่วนใหญ่คือ เพราะรักการอ่าน ต่างรู้สึกสนุกและเพลิดเพลินกับการอ่าน เขาได้แบ่งความสนใจในการอ่านสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของบรรณารักษ์ออกเป็น 4 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์ บทวิจารณ์รายสัปดาห์ วารสาร และหนังสือ สิ่งพิมพ์ 3 ประเภทแรก จะช่วยให้บรรณารักษ์ติดตามความเคลื่อนไหว เหตุการณ์ปัจจุบันได้ ถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับอาชีพนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ซึ่งเป็นวารสารวิชาการในสาขาวิชาชีพของตน บรรณารักษ์ทุกคนควรติดตามอ่านเป็นประจำ ส่วนหนังสือบรรณารักษ์ที่จะประสบความสำเร็จต้องเป็นผู้ที่อ่านหนังสืออย่างกว้างขวางทั้งด้านสังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ เป็นต้น

สวีท (Sweet 1960 : 285-296) บรรณารักษ์ฝ่ายจัดหาของห้องสมุดมหาวิทยาลัยคอร์เนล ได้กล่าวว่าในฐานะที่เป็นบรรณารักษ์คนหนึ่ง เขาได้อ่านวรรณกรรมทางบรรณารักษศาสตร์เป็นประจำ โดยถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งเขาคิดว่ามีส่วนทำให้เขาประสบความสำเร็จไม่มากนักน้อย ลักษณะการอ่านส่วนใหญ่เขาอ่านอย่างพิถีพิถันเพราะห้อย่างมีระบบ และอย่างน้อยที่สุดนาน ๆ ครั้งก็อ่านบทความบางเรื่องหรือหนังสือบางเล่มอย่างละเอียดและเอาใจใส่ ประโยชน์ของการอ่านวรรณกรรมทางบรรณารักษศาสตร์นี้ทำให้ทราบปัญหา รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติงานของฝ่ายอื่น ๆ นอกเหนือจากงานในฝ่ายของตน อีกทั้งเป็นการเสริมความรู้ในวงการบรรณารักษศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ในห้องสมุดมีวรรณกรรมทางบรรณารักษศาสตร์มากมาย สำหรับบรรณารักษ์อ่าน ดังนั้นบรรณารักษ์ทุกคนจึงไม่ควรละเลยต่อการอ่านวรรณกรรมในสาขานี้ การอ่านควรกระทำกันที่บ้าน โดยสะดวกเวลาใครคนละครึ่งชั่วโมง (Miller 1940 : 11-14)

ซัลลิแวน (Sullivan 1949 : 687-688) กล่าวว่าบรรณารักษ์ควรใช้เวลาว่างในการอ่านไม่ว่าจะเป็นเวลาใดก็ตาม และควรให้เวลาส่วนใหญ่กับการอ่านวรรณกรรมทางบรรณารักษศาสตร์รวมทั้งบทวิจารณ์หนังสือด้วย

กล่าวโดยสรุปบรรณารักษ์ทุกคนควรให้ความสนใจกับการอ่านวรรณกรรมทั่ว ๆ ไป ตลอดจนวรรณกรรมในสาขาวิชาชีพของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ ประโยชน์ที่ได้จากการอ่านจะทำให้บรรณารักษ์เป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวาง สามารถติดตามความก้าวหน้า พัฒนาการใหม่ ๆ ในวงการบรรณารักษศาสตร์ได้อย่างดี และนำความรู้เหล่านั้นมาปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการให้เวลาสำหรับการอ่านเพื่อวิชาชีพ เป็นประจำจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง (Lyle 1974 : 158)

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้าผลงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าในประเทศไทยได้มีการศึกษาความสนใจในการอ่านอย่างกว้างขวาง ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาความสนใจในการอ่านและการใช้ห้องสมุดของนักเรียน นิสิตนักศึกษา และครู อาจารย์ สำหรับงานวิจัยที่กล่าวถึงความสนใจในการอ่านของบรรณารักษ์โดยตรงนั้น ไม่ว่าจะเป็นการอ่านสิ่งพิมพ์ประเภทใดก็ตาม หรือของบรรณารักษ์ห้องสมุดประเภทใดก็ตามยังไม่เคยมีผู้ใดทำการวิจัยมาก่อน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงความสนใจและความต้องการในการอ่านวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ ของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร เพราะตระหนักดีถึงความสำคัญของวารสารทางวิชาการในสาขาวิชาชีพของตน รวมทั้งความสำคัญของอาชีพบรรณารักษ์ ซึ่งต้องเป็นผู้ที่หมั่นแสวงหาความรู้ คอยติดตามพัฒนาการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดและการปฏิบัติงานอยู่เสมอ เหตุจูงใจอีกประการหนึ่งคือ ข้อเสนอแนะข้อหนึ่งสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปจากงานวิจัยของซัลลิแวน สุทธินิรันดรกุล (2521 : 170 ข) ก็ได้กล่าวว่าควรมีการสำรวจความสนใจในการอ่านและการเขียนงานทางวิชาการของบรรณารักษ์ในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อทราบประเภทเนื้อหา ประเภทสิ่งพิมพ์ที่อยู่ในความสนใจ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยปรารถนาที่จะทำการศึกษาเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

สำหรับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอ่านและการใช้สิ่งพิมพ์โดยทั่ว ๆ ไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ได้รวบรวมมานั้น จะสรุปแนวทางในการศึกษาโดยแยกผู้อ่านตามกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ดังนี้คือ กลุ่มนักศึกษา กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มนักปฏิบัติการ และกลุ่มบรรณารักษ์

1. กลุ่มนักศึกษา ในประเทศไทยนับเป็นกลุ่มที่มีการศึกษากันแพร่หลายมาก สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน ได้แก่ งานวิจัยของประสิทธิ์ กาศย์กลอน (ประสิทธิ์ 2514) ศึกษาเรื่องนิสัยการอ่าน รสนิยมและความสนใจ เรื่องราวต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสาร และวารสารของนิสิตนักศึกษา วิทยาลัยวิชาการ ศึกษาประสานมิตร ปีการศึกษา 2512 ปิยะพร ดิษฐโสภา (ปิยะพร 2514) ศึกษาการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันของนักเรียนพยาบาล โรงพยาบาลสงขลา พ.ศ. 2514 และนรินทร์ บุญชู (นรินทร์ 2520) ศึกษาความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในงานวิจัยของประสิทธิ์ กาศย์กลอน พบว่านิสิตร้อยละ 56.86 อ่านหนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสารและวารสารเป็นบางครั้งบางคราวหนังสือพิมพ์รายวันที่มีผู้อ่านมากที่สุดคือ สยามรัฐ ส่วนนิตยสารหรือวารสารที่มีผู้อ่านมากที่สุดคือ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของการอ่านระหว่างบุคคลด้วย ส่วนงานวิจัยของปิยะพร ดิษฐโสภา พบว่า นักเรียนพยาบาลส่วนใหญ่นิยมอ่านหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ สยามรัฐ และไทยรัฐ ต่างมีความเห็นว่าเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีประโยชน์ โดยใช้เวลาอ่านครั้งละ 15-30 นาที อุปสรรคในการอ่านคือ โรงเรียนจัดหาหนังสือพิมพ์รายวันให้ผู้อ่านไม่เพียงพอและไม่มีเวลาว่างพอ สำหรับงานวิจัยของนรินทร์ บุญชู พบว่านิสิตจำนวนมากที่สุดร้อยละ 68.8 อ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำทุกวัน โดยให้ความเห็นว่าเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีประโยชน์ ช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้กว้างขวางและทันสมัยแต่ควรปรับปรุงด้านการเสนอข่าวให้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ถูกต้องและเป็นความจริง หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่อ่านมากที่สุดคือ ไทยรัฐและบางกอกโพสต์

งานวิจัยของพรทิพย์ วัฒนสุวกุล (พรทิพย์ 2518) ศึกษาความสนใจ และความต้องการในการอ่านวรรณกรรมสังคมศาสตร์ไทย ของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสนใจในการอ่านหนังสือสังคมศาสตร์ไทยตามเนื้อหาของหลักสูตร

และความต้องการในการอ่านผลงานของผู้เขียนหนังสือแขนงนี้ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และมหาบัณฑิต ผลการวิจัยในด้านที่เกี่ยวกับการอ่านพบว่า นิสิตนักศึกษาทั้งสองระดับโดยเฉลี่ยสนใจอ่านเรื่องการเมืองการปกครองของไทย การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย ส่วนความต้องการในการอ่านผลงานของผู้เขียน พบว่านิสิตนักศึกษาทั้งสองระดับโดยเฉลี่ยต้องการอ่านหนังสือสังคมศาสตร์ไทย ของผู้เขียนที่มีความชำนาญเฉพาะวิชามากที่สุด

ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาการอ่านโดยทั่วไปรวมทั้งการใช้ห้องสมุดของกลุ่มนักศึกษา ได้แก่ สุธันนี กิติริ (สุธันนี 2520) ทำวิจัยเรื่อง การสำรวจการอ่านของนิสิตชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อัญชลี แซ่มชุกกลิ่น (อัญชลี 2520) สำรวจการอ่านของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2518 และ วรสิริ ธรรมประดิษฐ์ (วรสิริ 2524) ศึกษาความสนใจในการอ่านและการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าวิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง ผลการวิจัยพบว่างานวิจัยทั้ง 3 เรื่องดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายในการอ่านตรงกันคือ เพื่อให้มีความรู้เพิ่มเติมกว้างขวางขึ้น จุดมุ่งหมายในการอ่านอีกประการหนึ่งในงานวิจัยของสุธันนี กิติริ และอัญชลี แซ่มชุกกลิ่น ตรงกันคือ เพื่อความบันเทิง ส่วนวรสิริ ธรรมประดิษฐ์ พบว่า จุดมุ่งหมายในการอ่านของนักศึกษาอีกประการหนึ่งที่ต่างออกไปคือ เพื่อเขียนรายงานในงานวิจัยของสุธันนี กิติริ พบว่า อุปสรรคสำคัญในการอ่านคือ เรื่องสุขภาพและหนังสือสาขาวิชาที่สนใจมีน้อย ส่วนที่ตรงกับงานวิจัยของอัญชลี แซ่มชุกกลิ่น คือ นักศึกษามีปัญหาเรื่องการอ่านภาษาต่างประเทศ ผลการวิจัยของอัญชลี ยังพบอีกว่านักศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่านที่มีต่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยมาก โดยนิสิตจำนวนมากที่สุดคือร้อยละ 72.23 อ่านหนังสือวิชาการเป็นประจำ ส่วนวรสิริ ธรรมประดิษฐ์ ก็พบตรงกันว่า นักศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่านโดยอ่านหนังสือและวารสารวิชาการมากที่สุด ส่วนสุธันนี กิติริพบว่านิสิตจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 86.22 ใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือ

สำหรับงานวิจัยของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการอ่านและการใช้สิ่งพิมพ์ของกลุ่มนักศึกษานี้ ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะงานวิจัยที่กล่าวถึงการใช้อารสารของนักศึกษามาพอสังเขปเท่านั้น ได้แก่ งานวิจัยของ ปีเตอร์สัน (Peterson 1969 : 422-430) ได้

ศึกษารูปแบบการใช้วารสารของนักศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย ในมหาวิทยาลัยมิชิแกน สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1968 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มนี้ใช้วารสารกันมาก และจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการใช้วารสารคือ เพื่อการทำวิจัย อีกเรื่อง ได้แก่ งานวิจัยของโทเบียส (Tobias 1975) ได้ทำการศึกษากการใช้วารสารของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยนอร์ธคาโรไลนา สหรัฐอเมริกา วัดผลกระทบของการวิจัยเพื่อสำรวจการใช้วารสารของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 โดยศึกษาการอ้างอิงวารสารจากภาคนิพนธ์ของนักศึกษาในภาษาอังกฤษ จำนวน 400 ฉบับ ผลจากการศึกษาจะนำรายชื่อวารสารทั้งหมดมาจัดเรียงลำดับความถี่ในการใช้ เพื่อดูว่านักศึกษามีการใช้วารสารรายการใด และมากน้อยเพียงใด

2. กลุ่มนักวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านของกลุ่มนักวิชาการในที่นี้ ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับการอ่าน การใช้วารสารรวมถึงความสนใจที่มีต่อวารสารของครู อาจารย์ นักการศึกษาและนักวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา หรือสถาบันวิจัยต่าง ๆ ในประเทศไทย มีงานวิจัยหลายเรื่องที่น่าสนใจคือ อุไร ชุ่มเย็น (อุไร : 2521) ได้ทำการสำรวจความสนใจในการอ่านของครูในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จุดมุ่งหมายในการศึกษาเพื่อสำรวจความสนใจของครูรวมทั้งปัญหาในการอ่าน สภาพการใช้ห้องสมุด ตลอดจนความคิดเห็นของครูต่อห้องสมุดที่ใช้ประจำ ผลการวิจัยในด้านลักษณะการอ่านโดยทั่วไปพบว่า ครูทุกสายวิชาเห็นว่าการอ่านมีความสำคัญต่อการสอนมาก จุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อความรอบรู้และทันต่อเหตุการณ์ หนังสือตำราวิชาการทั่วไป เป็นสิ่งพิมพ์ที่ครูแต่ละวิชาเห็นว่า มีประโยชน์มากที่สุด ส่วนปัญหาหรืออุปสรรคในการอ่านคือ ปัญหาทางด้านสุขภาพและการอ่านภาษาต่างประเทศ สำหรับลักษณะการอ่านวารสารนั้น ครูจำนวนสูงสุดร้อยละ 50.64, 59.5, 41.7 และ 53.3 ของครูในสายคณิตศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ภาษาอังกฤษและศิลปศึกษาและสังคมศึกษาตามลำดับ ชอบอ่านวารสารบันเทิงทั่วไป แต่ครูจำนวนสูงสุดร้อยละ 48.4 ของครูในสายวิชาภาษาไทยชอบอ่านวารสารประเภทสารคดี และครูวิทยาศาสตร์ร้อยละ 58.5 ชอบอ่านวารสารวิชาการครูทุกสายวิชาจะอ่านเฉพาะ เรื่องที่สนใจ ส่วนปัญหาในการอ่านวารสารของครูส่วนใหญ่ในทุกสายวิชาคือ ไม่มีเวลาในการอ่าน

ทัศนีย์ ขวัญสุวรรณ (ทัศนีย์ : 2521) ได้ทำการสำรวจความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ส่วนมาก

นิยมใช้หนังสือตำราภาษาต่างประเทศสำหรับการค้นคว้า วิจัยและเตรียมการสอน รองลงมา คือ ใช้วารสารภาษาต่างประเทศ วารสารภาษาไทยและตำราภาษาไทย สำหรับบริการที่ อาจารย์ต้องการให้ห้องสมุดจัดเพิ่มขึ้นได้แก่ บริการจัดทำรายชื่อนหนังสือใหม่พร้อมบรรณนิทัศน์ บริการหมุนเวียนวารสารทางวิชาการแก่อาจารย์ภาควิชาต่าง ๆ การจัดทำคู่มือแนะนำวิธีใช้ หนังสือหรือสิ่งพิมพ์ที่มีวิธีการใช้ที่ยุ่งยาก ตลอดจนการถ่ายสำเนาสารบัญบทความทางวิชาการ ของวารสารฉบับใหม่ล่าสุดด้วย

พรทิพย์ พึ่งพิง (พรทิพย์ : 2513) ศึกษา เรื่องการวิเคราะห์ความสนใจ ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคการศึกษา 1 ที่มีต่อวารสารทางการศึกษาของไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบลักษณะความสนใจของครูที่มีต่อวารสารทางการศึกษาของไทย รวม 10 ฉบับ คือ จันทรเกษม มิตร์ครู วิสามัญศึกษา วิทย์ศึกษา วิทยาสาร อาชีวสาร ศูนย์ศึกษา วิทยาสาร คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งจัดทำโดยทางราชการ สมาคม ทางการศึกษาและหน่วยงานเอกชน เพื่อหาวัตถุประสงค์ร่วมกันระหว่างครูในโรงเรียนมัธยม ศึกษาและผู้จัดทำวารสาร ประโยชน์ที่ได้รับจากวารสารและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงสิ่ง บกพร้อมต่าง ๆ ในวารสารการศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ว่าความสนใจของครูที่มีต่อวารสาร ทางการศึกษาแต่ละฉบับนั้นอยู่ระหว่างสนใจน้อยถึงสนใจปานกลาง ลักษณะความสนใจของครูและ ประโยชน์ของวารสารที่ได้รับ มีความสัมพันธ์กันคือ ได้รับประโยชน์ทางการศึกษาทั่วไป ความรู้ทั่วไป และความรู้ทางการสอน วัตถุประสงค์และความสนใจของครูในการอ่านวารสาร แต่ละฉบับตรงกับวัตถุประสงค์ของวารสารฉบับนั้น ๆ และมีแนวโน้มว่าครูต้องการให้การ จัดทำวารสารทุกฉบับดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากยิ่งขึ้น ส่วนข้อเสนอแนะในการ จัดทำวารสารการศึกษาคือ ควรเผยแพร่วารสารแต่ละฉบับให้มากขึ้น ปรับปรุงและเพิ่มคอลัมน์ ทางการศึกษา ตลอดจนปรับปรุงลักษณะรูปแบบ จะเห็นได้ว่าความสนใจของครูที่มีต่อวารสาร ศึกษานั้นยังมีไม่มากนัก แม้ว่าวารสารดังกล่าวจะมีความสำคัญต่ออาชีพครูโดยเฉพาะก็ตาม

มารศรี ศิวรักษ์ (มารศรี : 2518) ได้ทำวิจัย เรื่องการประเมินค่าวาร สารภาษาไทยที่ใช้ในการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจการใช้วารสาร ภาษาไทยของนักวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ ทั้ง 5 สาขาวิชาได้แก่ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสน- ศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ พัฒนาการ เศรษฐกิจและบริหารธุรกิจ สังคมวิทยา จิตวิทยาสังคม

และมานุษยวิทยาภาควัฒนธรรมจากหน่วยงานต่าง ๆ การให้บริการด้านวารสารภาษาไทยของห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ การผลิตวารสารภาษาไทยทางด้านสังคมศาสตร์ของบรรณธิการต่าง ๆ ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางสำหรับบรรณธิการในการจัดทำวารสารให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้นและเสนอแนะแนวทางสำหรับบรรณารักษ์ในการปรับปรุงบริการด้านวารสารของห้องสมุดให้สมบูรณ์ และเพียงพอต่อความต้องการของนักวิจัยรุ่นต่อไป ผลการวิจัยในด้านการใช้วารสารพบว่า นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ทั้ง 5 สาขาวิชา ประสบปัญหาต่าง ๆ ในการใช้วารสารเพื่อการค้นคว้าวิจัย วารสารส่วนใหญ่ยังขาดข้อมูลที่ทันสมัย ข้อมูลเชื่อถือไม่ได้ บทความยังไม่ดีพอ วารสารแต่ละฉบับตีพิมพ์บทความหลาย ๆ แขนงวิชาไว้ในเล่มเดียวกัน ทำให้นักวิจัยต้องเสียเวลาดันหาบทความจากวารสารหลาย ๆ เล่ม และวารสารเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำดัชนี ทำให้ลำบากในการค้นหาคำค้นหาคำ

ในต่างประเทศงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านและการใช้สิ่งพิมพ์ของกลุ่มนักวิชาการคือ โจนส์ (Jones 1981 : 2392 A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการอ่านวรรณกรรมทางวิชาชีพของนักการศึกษา แผนกชั้นประถมศึกษาแห่งรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา (ค่านักการศึกษาในงานวิจัยเรื่องนี้หมายถึงบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ครูประจำชั้น ผู้บริหาร และอาจารย์ด้านการศึกษา แผนกชั้นประถมศึกษาจากวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะแล้ว) ผลการวิจัยสรุปได้ว่านักการศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะอ่านวรรณกรรมทางวิชาชีพเพิ่มมากขึ้น โดยเห็นว่ามีประโยชน์ ต่างได้รับประโยชน์จากการอ่าน แต่ในทางปฏิบัติที่เป็นจริง ปริมาณการอ่านยังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่พอใจกับการอ่านเฉพาะในเรื่องที่ตนสนใจหรือที่เกี่ยวข้องกับงานของตน แต่กลุ่มอาจารย์มุ่งที่จะอ่านสิ่งพิมพ์ที่เป็นทฤษฎีมากกว่า ในฐานะที่บทบาททางวิชาชีพของนักการศึกษาเหล่านี้มีมากขึ้น ดังนั้นแนวโน้มของการอ่านวรรณกรรมทางวิชาชีพจึงมีเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย วัตถุประสงค์ในการอ่านของนักการศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม จะเห็นได้ว่ามีแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการด้านตำแหน่งทางวิชาชีพ ส่วนประโยชน์ที่ได้รับก็ต่างกันเช่นกัน นักการศึกษาทั้ง 3 กลุ่มยอมรับว่าเวลาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการอ่าน สำหรับความสนใจที่มีต่อวารสารนั้นพบว่าทั้ง 3 กลุ่มมีความสนใจวารสารประเภทต่าง ๆ แตกต่างกันไป

แลนเดรธ (Landreth 1980 : 123) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษานิสัยการ

อำนาจสารทางวิชาชีพของผู้อำนวยการหญิงด้านการศึกษาในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่เลือกสรรแล้วทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือจากคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลขึ้น และได้้นำวารสารทางวิชาชีพที่คัดเลือกไว้จำนวน 14 รายการ พร้อมทั้งตัวแปรต่าง ๆ มาใช้ในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปริมาณการอ่านวารสารแต่ละรายการ ค่าบอกรับวารสาร ความคุ้นเคยและความไม่คุ้นเคยกับวารสารแต่ละรายการ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้อำนวยการหญิงโดยทั่วไปไม่ได้อ่านวารสารทางวิชาชีพเป็นประจำ เปอร์เซ็นต์ของผู้ที่อ่านเป็นประจำนั้นเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับเปอร์เซ็นต์ของผู้บอกรับวารสาร ตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อนิสัยการอ่าน ได้แก่ อายุ สถานภาพทางการสมรส จำนวนบุตร จำนวนปีที่มีประสบการณ์ในการสอนและในการเป็นผู้บริหาร การเป็นสมาชิกขององค์การทางวิชาชีพและวิถีทางการศึกษา ข้อเสนอแนะของงานวิจัยนี้คือ ควรจัดให้มีการประชุมอภิปรายให้คำแนะนำเกี่ยวกับวรรณกรรมทางวิชาชีพ จัดให้มีการประชุมต่าง ๆ ในวันสุดสัปดาห์ จัดตั้งหน่วยการศึกษาต่อเนื่องในแต่ละปี ผู้บริหารของสถาบันการศึกษาชั้นสูงควรได้รับการกระตุ้นให้มีการพัฒนาความต้องการในการอ่านวารสารทางวิชาชีพ และวิเคราะห์ผล ซึ่งจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะก่อให้เกิดนิสัยรักการอ่านวรรณกรรมทางวิชาชีพของนักการศึกษาต่าง ๆ ในอนาคตได้

3. กลุ่มนักปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้ใช้เฉพาะกลุ่มที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ห้องปฏิบัติการ โรงพยาบาล เป็นต้น ในที่นี้ได้แก่ นักวิทยาศาสตร์ นักเทคโนโลยี วิศวกรและแพทย์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของกลุ่มนี้เท่าที่รวบรวมได้ล้วนเป็นงานวิจัยของต่างประเทศ ได้แก่ งานวิจัยของสไตเวนเดเล (Styvendaele 1977 : 270-277) ศึกษารูปแบบของผู้ใช้ข้อมูลข่าวสารทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมศาสตร์ แห่ง The Antwerp State University Center โดยส่งแบบสอบถามให้นักวิทยาศาสตร์ นักเทคโนโลยีและนักสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นักสังคมศาสตร์ชอบใช้หนังสือในขณะที่นักวิทยาศาสตร์และนักเทคโนโลยีชอบใช้บทความจากวารสารมากกว่า กล่าวคือ นักวิทยาศาสตร์และนักเทคโนโลยี ร้อยละ 39.0 ใช้บทความจากวารสาร ในขณะที่นักสังคมศาสตร์ใช้เพียงร้อยละ 27.0 และนักวิทยาศาสตร์กับนักเทคโนโลยี ร้อยละ 14.2 ใช้หนังสือในขณะที่นักสังคมศาสตร์ ร้อยละ 31.9 ใช้หนังสือมากกว่า

สเตรน (Strain 1973 : 1446-1449) ได้ทำการสำรวจผู้ใช้ห้องสมุด เฉพาะด้านวิศวกรรมศาสตร์ ที่ The MITRE Corporation ในเมืองแมคลิน (McLean) รัฐเวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา ในปี 1971 ซึ่งเป็นห้องสมุดที่ให้บริการแก่นักวิทยาศาสตร์ และวิศวกร ผลการวิจัยในด้านที่เกี่ยวข้องกับการใช้วารสารพบว่า วิศวกรส่วนใหญ่ตระหนัก ถึงคุณค่าของวารสารฉบับย้อนหลัง โดยให้ความเห็นว่า วารสารวิชาการฉบับย้อนหลังที่เกี่ยวข้อง กับเทคนิคต่าง ๆ ยังจะมีประโยชน์อย่างน้อยที่สุด 10 ปี แม้ว่าบางคนจะจำกัดระยะเวลาให้ เพียง 5 ปีเท่านั้น สำหรับสิ่งพิมพ์ประเภทรายงานทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่บรรณารักษ์มีความ เชื่อว่ามีระยะเวลาการใช้งานสั้นมากนั้น วิศวกรกลับมีความเห็นต่างออกไป จากการสำรวจ พบว่าวิศวกร 4 คน ใช้รายงานเทคโนโลยีฉบับย้อนหลังเป็นประจำต่อทุก ๆ 1 คนที่ไม่ได้ใช้ และวิศวกร 9 คน ใช้เป็นประจำต่อทุก ๆ 1 คนที่ใช้เป็นบางครั้งบางคราว (seldom) หรือบาง ๑ ครั้ง (occasionally)

นูเฟลด์และวูดสวอธ (Neufeld and Woodsworth 1972 : 104-109) ได้ทำการสำรวจรูปแบบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของแพทย์ในเมืองโตรอนโต (Toronto) ประเทศแคนาดา ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้แก่ แพทย์ฝึกหัด (Interns) แพทย์ประจำบ้าน (Residents) และแพทย์ที่เป็นอาจารย์สอน (Staff Physicians) ในโรงพยาบาล ต่าง ๆ ในเมืองโตรอนโต จำนวน 13 แห่ง สรุปผลการวิจัยในเรื่องการใช้วารสารของแพทย์ พบว่า โดยทั่วไปมีการอ่านวารสารทางการแพทย์เป็นประจำในห้องสมุดของโรงพยาบาล จำนวนตัวเฉลี่ยในการบอกรับวารสารทางการแพทย์ 3 ประเภท ได้แก่ วารสารเฉพาะ วารสารทั่วไป และวารสารรายปี ปรากฏว่า มีการบอกรับวารสารเฉพาะเพิ่มมากขึ้น วารสารทั่วไปมีการบอกรับไม่แน่นอน ส่วนวารสารรายปีมีจำนวนลดลงตลอดมา โดยทั่วไปแพทย์ จะอ่านวารสารเฉพาะมากที่สุด มักอ่านอย่างละเอียด ในขณะที่วารสารทั่วไปจะอ่านอย่างข้าม ๆ โดยเฉพาะแพทย์ประจำบ้านที่มีระดับอาวุโสมากกว่าจะอ่านวารสารเฉพาะมากกว่าแพทย์ที่มีระดับอาวุโสน้อยกว่า ส่วนจำนวนผู้เข้าร่วมชมรมวารสารพบว่า แพทย์ประจำบ้านที่มีระดับ อาวุโสกว่าจะเข้าร่วมบ่อยมากกว่ากลุ่มแพทย์ฝึกหัด นอกจากนี้แพทย์ประจำบ้านและแพทย์ฝึก หัดมักใช้หนังสือตำรา โดยมีจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อการสอบ ส่วนแพทย์ที่เป็นอาจารย์สอน มักใช้วารสารมากกว่าจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อหาวิธีแก้ปัญหาในการรักษาโรค

4. กลุ่มบรรณารักษ์ เป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษา ดังนั้นจึงได้พยายามศึกษา การอ่านของกลุ่มนี้อย่างละเอียดมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกือบทั้งหมด เป็นผลงานวิจัยของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบในการอ่านและความสนใจใน การอ่านวรรณกรรมทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ สำหรับงานวิจัยในประเทศไทยมีการศึกษาที่ เกี่ยวข้องกับการอ่านของบรรณารักษ์อยู่เพียงเรื่องเดียว ได้แก่ งานวิจัยของ ปราณี ดึงนาพัน (ปราณี 2520) ศึกษาเรื่องความสนใจและความต้องการของบรรณารักษ์ฝ่ายจัดหาที่มีต่อคอ- ลัมน์แนะนำและวิจารณ์หนังสือในวารสาร นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ ผลการวิจัยพบว่าบรรณา- รักษ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 59.52 อ่านคอลัมน์แนะนำและวิจารณ์หนังสือในวารสาร นิตยสาร และหนังสือพิมพ์เป็นประจำ แสดงว่าบรรณารักษ์สนใจ และติดตามคอลัมน์นี้สม่ำเสมอพอสมควร ประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่าน ทำให้บรรณารักษ์มีโอกาสทราบข่าว ความเคลื่อนไหวของตลาด หนังสือได้เป็นอย่างดี ในบทความเรื่อง "Better Journal for the Library Profession" ได้มีการกล่าวถึงความสำคัญของบทวิจารณ์หนังสือไว้ด้วยเช่นกัน จากการ สืบค้นพบว่า วารสารห้องสมุดร้อยละ 44 มีบทวิจารณ์หนังสือ ลักษณะของบทวิจารณ์หนังสือ ที่ดีนั้น บรรณาธิการผู้รับผิดชอบควรกำหนดนโยบายและรูปแบบให้ชัดเจนแน่นอน ควรคำนึงถึง ชื่อหนังสือที่จะ เลือกรีวิว รวมทั้งความยาวและความละเอียดลึกซึ้งของแต่ละรายการควรให้ สมดุลย์กัน (Borchardt 1983 : 128)

ฮอทาลิง (Hotaling 1947 : 1-98) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการอ่าน ของบรรณารักษ์ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจลักษณะความ สนใจในการอ่านหนังสือ วารสารและหนังสือพิมพ์ เวลาที่ใช้ในการอ่านสิ่งพิมพ์แต่ละประเภท ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บรรณารักษ์ชาย ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ทำงานเป็น บรรณารักษ์ในห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยคือ แบบสอบถาม ปรากฏว่าจำนวนบรรณารักษ์ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งสิ้น 45 คน จำแนกตามวุฒิได้คือ ร้อยละ 29 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 56 ระดับ ปริญญาโท และร้อยละ 15 ระดับปริญญาเอก ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ

1. ในด้านการอ่านหนังสือทั่วไปพบว่า ความสนใจในการอ่านของบรรณารักษ์แตกต่างกันมาก ลักษณะการอ่านส่วนใหญ่อ่านโดยละเอียด ปริมาณเฉลี่ยในการอ่าน $1\frac{1}{2}$ เล่มต่อสัปดาห์ เนื้อหาของหนังสือที่มีอัตราการอ่านต่ำคือ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การศึกษาศิลปะและบรรณารักษศาสตร์

2. ในด้านการอ่านวารสารทั่วไปพบว่า บรรณารักษ์นิยมอ่านวารสารที่มีบทความขนาดสั้น ให้เนื้อหาที่เป็นความรู้ ข้อเท็จจริงมากกว่าที่เป็นนิยาย ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามในส่วนที่เกี่ยวกับการอ่านวารสารโดยทั่วไป ปรากฏดังนี้

วารสาร 269 รายการ บรรณารักษ์ร้อยละ 33 ได้อ่านเป็นประจำ โดยการบอกรับหรือซื้อ

วารสาร 304 รายการ บรรณารักษ์ร้อยละ 37 ได้อ่านเป็นประจำ จากห้องสมุดที่ตนปฏิบัติงานอยู่

วารสาร 30 รายการ บรรณารักษ์ร้อยละ 4 ได้อ่านเป็นประจำโดยยืมจากเพื่อนหรือห้องสมุดอื่น ๆ

วารสาร 209 รายการ บรรณารักษ์ร้อยละ 26 อ่านเป็นบางครั้งคราว

สำหรับการอ่านวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ของบรรณารักษ์พบว่า

Library Journal และ A L A Bulletin (ปัจจุบันคือ American Libraries)

มียอดการอ่านมากเป็นลำดับที่ 1 และที่ 2 ตามลำดับ เฉพาะวารสาร Library

Journal บรรณารักษ์ 4 คน ได้อ่านเป็นประจำโดยการบอกรับ หรือซื้อ บรรณารักษ์ 26 คน

ได้อ่านเป็นประจำจากห้องสมุดที่ตนปฏิบัติงานอยู่ และบรรณารักษ์ 3 คนในจำนวนทั้งหมด

45 คนได้อ่านเป็นบางครั้งคราว เหตุผลในการอ่านวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ที่

บรรณารักษ์ให้ไว้คือ การตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่บรรณารักษ์และความสนใจในวิชาชีพ

3. ในด้านการอ่านหนังสือพิมพ์ พบว่าบรรณารักษ์ทุกคนอ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำ บรรณารักษ์ร้อยละ 62 นิยมอ่าน New York Times มากที่สุด

4. เวลาที่ใช้ในการอ่านสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทพบว่า ในแต่ละวันบรรณารักษ์ใช้เวลา 103 นาทีในการอ่านหนังสือ 57 นาทีในการอ่านวารสาร และ 61 นาทีในการอ่านหนังสือพิมพ์ รวมเวลาที่ใช้ในการอ่านแต่ละวันเฉลี่ยแล้วประมาณ 221 นาที หรือ 3.7 ชั่วโมง

โจนส์ (Jones 1977 : 152-166) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาค้นคว้าเพื่อเรื่องสำหรับบรรณารักษ์ มีบทหนึ่งที่กำลังกล่าวถึงเรื่องการติดตามวรรณกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน และบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในอังกฤษ ผู้ซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมห้องสมุดอังกฤษ (คำว่าวรรณกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ที่ผู้วิจัยศึกษานั้น ได้แก่ หนังสือและวารสาร ซึ่งในที่นี้จะกล่าวเฉพาะการอ่านวารสารเท่านั้น) สมมุติฐานในการวิจัยครั้งนี้คือ บรรณารักษ์วิชาชีพอ่านวารสารในสาขาของตนสูง ทั้งนี้เพื่อติดตามความก้าวหน้า ผลการวิจัยพบว่าสมมุติฐานที่ตั้งไว้ไม่เป็นความจริง เพราะบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ทั้ง 2 ประเภทนี้ อ่านวารสารทางบรรณารักษศาสตร์เป็นประจำอยู่เพียง 2 ฉบับเท่านั้น ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีการจัดพิมพ์แล้ว นับว่าเป็นตัวเลขที่ต่ำมาก วารสารที่ได้รับความสนใจมากที่สุดคือ Library Association Record เป็นวารสารรายเดือนที่จัดทำโดยสมาคมห้องสมุดอังกฤษ และสมาชิกทุกคนได้รับให้ความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการใหม่ ๆ ทางบรรณารักษศาสตร์ทุกด้าน สำหรับความสนใจในการอ่านวารสารของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนและบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย มีลักษณะต่างกันบ้าง คือ บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยให้ความสนใจกับวารสารที่ค่อนข้างเป็นวิชาการมากกว่า พวกนี้มีความเห็นว่าเนื้อหาในวารสารมักเน้น เรื่องห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่เท่านั้น ดังนั้นจึงต้องการให้เพิ่มความสำคัญแก่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยขนาดเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างทรัพยากรและการปรับปรุงบริการต่าง ๆ ของห้องสมุด ส่วนบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนต้องการให้เพิ่มเรื่องการฝึกงานแก่เจ้าหน้าที่ห้องสมุดบรรณารักษ์ทั้ง 2 ประเภท ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดทำวารสารโดยสรุปไว้ดังนี้คือ ควรปรับปรุงด้านเนื้อหาโดยเน้นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารบุคคล การศึกษาผู้ใช้ห้องสมุด การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในงานห้องสมุดควรมีบทวิจารณ์หนังสือที่ดี เพื่อประโยชน์สำหรับบรรณารักษ์และผู้อ่าน และควรมีรายงานสรุปข่าวการประชุม หรือการสังสรรค์ของสมาคมห้องสมุด เพื่อที่บรรณารักษ์จะได้ทราบข่าวความเคลื่อนไหวในวงการได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ภายในห้องสมุด บรรณารักษ์ยังได้เสนอให้ปรับปรุงระบบ-

บริการข่าวสารทันสมัยภายในห้องสมุดของคนให้ดีขึ้น จัดบริการหมุนเวียนวารสารต่าง ๆ หรือ
 เวียนเฉพาะหน้าสารบัญ คัดลอกจนรายชื่อหนังสือใหม่ หรือบริการดัชนีและสาระสังเขป ซึ่งจะ
 ช่วยให้บรรณารักษ์สามารถติดตามอ่านสิ่งพิมพ์ที่ตรงกับความสนใจ หรือที่เกี่ยวข้องกับงานของ
 คนได้มากที่สุด ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างของห้องสมุดมหาวิทยาลัย Saskatchewan ในประเทศ
 แคนาดา ที่ได้จัดบริการข่าวสารทันสมัยที่ง่าย ๆ และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนักให้แก่บรรณา
 รักษ์ โดยการถ่ายสำเนาหน้าสารบัญ วารสารทางบรรณารักษศาสตร์ แล้วเวียนให้แก่บรรณา
 รักษ์ในห้องสมุด ซึ่งพบว่าวิธีนี้มีผลต่อการเพิ่มจำนวนการใช้วารสารทางบรรณารักษศาสตร์
 และต่อการทำงานด้วย ปรากฏว่าอัตราการเคลื่อนไหวของงาน (Job Mobility)
 ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์

สวิชเชอร์ และ สมิธ (Swisher and Smith 1982 : 51-58) ได้ทำ
 การวิจัยเรื่อง วารสารทางบรรณารักษศาสตร์ที่อ่านโดยบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ที่
 เป็นสมาชิกของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและเพื่อการค้นคว้าวิจัย (The Association of
 College and Research Libraries - ACRL) วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบ
 ปริมาณและประเภทของวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ที่อ่านในปี 1973 และปี 1978
 ในการเก็บข้อมูลทั้ง 2 ครั้ง ได้ใช้แบบสอบถามชุดเดียวกัน จำนวนประชากรในปี 1973
 คิดเป็นร้อยละ 86.3 ส่วนประชากรในปี 1978 คิดเป็นร้อยละ 83.2 ผลการวิจัยสรุปได้
 ดังนี้คือ วารสารต่าง ๆ ที่บรรณารักษ์อ่านเป็นประจำในปี 1973 และปี 1978 นั้น มีลักษณะ
 คล้ายกันมาก จำนวนตัวเฉลี่ยของวารสารที่อ่านมากที่สุด 17 รายการของการสำรวจทั้ง 2
 ครั้งก็มีเท่ากัน นอกจากนั้นรายชื่อของวารสารที่อ่าน และเปอร์เซ็นต์ในการอ่านก็มีความคล้าย
 คลึงกันเป็นอย่างมาก จะมีความแตกต่างกันบ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เป็นต้นว่า วารสารชื่อ
 American Libraries มีสถิติการอ่านสูงที่สุด กล่าวคือ บรรณารักษ์ได้อ่านเป็นประจำ
 ร้อยละ 90 และ 92.2 ในปี 1973 และปี 1978 ตามลำดับ

จากการเปรียบเทียบข้อมูลของการสำรวจทั้ง 2 ครั้งจะเห็นได้ว่าการอ่าน
 วารสารทางบรรณารักษศาสตร์ในฐานะที่เป็นกิจกรรมทางวิชาชีพอย่างหนึ่งนั้นยังคงดำเนินอยู่
 ต่อไปไม่เปลี่ยนแปลง รายชื่อวารสาร 3 อันดับแรกที่มีสถิติของการอ่านสูงที่สุดจากการสำรวจ
 ทั้ง 2 ครั้งก็ยังคงเหมือนเดิม แม้ว่าจะระยะเวลาที่สำรวจจะห่างกันถึง 5 ปีก็ตาม ได้แก่

1. American Libraries
2. College & Research Libraries
3. Library Journal

วารสาร 2 ชื่อแรกมีความดีในการอ่านสูง เนื่องจากการเป็นสมาชิกของสมาคมห้องสมุดอเมริกันและสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและเพื่อการค้นคว้าวิจัย (ACRL) ซึ่งจะได้รับวารสารทั้ง 2 ฉบับ เป็นประจำโดยอัตโนมัติ ทำให้มีผลต่อการอ่านสูงดังกล่าว ผลการสำรวจทั้ง 2 ครั้งพบว่า บรรณารักษ์ได้อ่านวารสารทางบรรณารักษศาสตร์เป็นประจำ โดยเฉลี่ยประมาณ 7 รายการ

ผลการวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่ควรกล่าวถึงคือ อาลี (Ali 1984 : 219-224) ในปี ค.ศ. 1981 ได้ศึกษาพฤติกรรมการค้นหาข้อมูลของบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศ ผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ในประเทศสกอตแลนด์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการติดตามความก้าวหน้าในวิทยาการใหม่ ๆ ความชอบและไม่ชอบในวัสดุต่าง ๆ ที่ใช้ในการเผยแพร่ผลงานวิจัย กลุ่มประชากรได้มาจากการสำรวจสำมะโนประชากร ทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในปี ค.ศ. 1976 ซึ่งมีทั้งหมด 15,696 คน ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยเลือกตัวอย่างประชากรมาเพียง 50 คน ซึ่งเป็นสัดส่วนกันกับขนาดประชากรที่แท้จริงของแต่ละกลุ่มดังนี้คือ 27 คน (54.0 เปอร์เซ็นต์) จากห้องสมุดประชาชน 14 คน (28.0 เปอร์เซ็นต์) จากห้องสมุดมหาวิทยาลัย และ 9 คน (18.0 เปอร์เซ็นต์) จากห้องสมุดเฉพาะและหน่วยงานของรัฐบาล จำนวนประชากรดังกล่าวมาจากสายงานต่าง ๆ แต่ไม่รวมหัวหน้าบรรณารักษ์ ผลการศึกษาพบว่าบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศส่วนใหญ่ (86.0 เปอร์เซ็นต์) ต่างเห็นพ้องต้องกันว่าวรรณกรรมในสาขาบรรณารักษศาสตร์ที่มีในห้องสมุดของพวกเขา ล้วนมีพอเพียงกับความต้องการบริการข่าวสารทันสมัย โดยเฉพาะการให้บริการวารสารฉบับปัจจุบัน เป็นวิธีธรรมดาที่สุดที่ช่วยให้พวกเขาติดตามความก้าวหน้าได้ การใช้สำเนาหน้าสารบัญวารสาร ปรากฏว่าใช้กันน้อยมากเพียง 8.0 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น รายชื่อวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ 6 อันดับแรกที่บรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศอ่านอย่างรวดเร็ว (scan) เป็นประจำ ได้แก่ Library Association Record, SLA News, Aslib Proceedings, Journal of

Documentation, New Library World และ Assistant Librarian บรรณาธิการ ส่วนใหญ่ (60.0 เปอร์เซ็นต์) เห็นว่าวารสารมักรายงานการค้นพบงานวิจัยมาก โดยเฉพาะวารสารที่มีผู้นิยมมากที่สุดคือ Library Association Record และ New Library World ผู้ตอบ 88.0 เปอร์เซ็นต์ ให้ความเห็นว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการเผยแพร่การค้นพบงานวิจัยต่าง ๆ สำหรับรายชื่อข่าวสารหรือจดหมายข่าวที่บรรณาธิการและนักเอกสารสนเทศอ่านอย่างรวดเร็ว (scan) เป็นประจำ ได้แก่ B.L. News , BLAISE Newsletter และ VINE ส่วนใหญ่เป็นข่าวสารที่พิมพ์ในอังกฤษ บรรณาธิการมากกว่า 50.0 เปอร์เซ็นต์ ให้ความเห็นข่าวสารต่าง ๆ มีประโยชน์ในการจัดหาข้อมูลทันสมัยที่เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ ในสาขา

ในด้านขอบข่ายของงานวิจัยในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ที่ควรมีการศึกษานั้น บรรณาธิการและนักเอกสารสนเทศส่วนใหญ่ได้เสนอแนะไว้มีดังนี้คือ การศึกษาผู้ใช้ วิธีการใช้ห้องสมุดของนิสิต ความสัมพันธ์ระหว่างบริการอ้างอิงและบริการข้อสนเทศระบบออนไลน์ การวิจารณ์หนังสือเพื่อช่วยในการเลือกซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด การจัดทรัพยากรต่าง ๆ ของห้องสมุด เพื่อประโยชน์ในการยืม ความสัมพันธ์ระหว่างห้องสมุดกับชุมชน และห้องสมุดชุมชน บรรณาธิการและนักเอกสารสนเทศ จำนวนมาก 70.0 เปอร์เซ็นต์ ยังสนับสนุนให้มีการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ และสาระสังเขปของวิทยานิพนธ์ลงในวารสารที่เป็นที่นิยม ทากพิจารณาลักษณะของวารสารจะเห็นได้ว่า บรรณาธิการห้องสมุดมหาวิทยาลัยจำนวนมากที่สุด 57.1 เปอร์เซ็นต์ ชอบอ่านบทความในวารสารวิชาการ (Scholarly Journals) มากกว่า ส่วนบรรณาธิการห้องสมุดเฉพาะและบรรณาธิการห้องสมุดประชาชนชอบอ่านวารสารที่เป็นที่นิยม (Popular Journals) มากกว่า โดยเฉพาะบรรณาธิการห้องสมุดประชาชน ชอบอ่านบทความที่มีขนาดสั้น ด้านประโยชน์ของดัชนีและสาระสังเขปในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บรรณาธิการประมาณ 44.0 เปอร์เซ็นต์ เห็นว่ามีประโยชน์ ในขณะที่บรรณาธิการ 26.0 เปอร์เซ็นต์ เห็นว่าไม่มีประโยชน์ และ 30.0 เปอร์เซ็นต์ตอบว่าไม่แน่ใจ จากการศึกษาพบว่า บรรณาธิการส่วนใหญ่ใช้ Library and Information Science Abstracts (LISA) มากที่สุดในด้านการเข้าร่วมประชุม สัมมนา ฯลฯ ที่จัดขึ้นในรอบปี บรรณาธิการจำนวนมาก 56.6 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่าพวกเขาได้เข้าร่วมการประชุม 1-3 ครั้ง

บรรณารักษ์จำนวนน้อย 17.4 เปอร์เซ็นต์ เข้าร่วมการประชุมมากกว่า 10 ครั้ง ส่วนใหญ่ 82.6 เปอร์เซ็นต์ ให้ความเห็นว่า การได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมนั้น ถือว่ามีความสำคัญและมีบทบาทไม่น้อยในการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่การค้นพบงานวิจัยต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุปจากการศึกษาครั้งนี้จากกล่าวได้ว่า บรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศในท้องสมุดมหาวิทยาลัย มีความกระตือรือร้นมากกว่าและมีโอกาสดีกว่าในการติดตามความก้าวหน้าของตน ส่วนบรรณารักษ์ท้องสมุดประเภทอื่น ๆ โดยทั่วไปยังขาดความสนใจในขอบข่ายของงานวิจัยในสาขาของตน เครื่องมือบางอย่างมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่การค้นพบงานวิจัย ดังเช่น Current Research in Library and Information Science (เดิมชื่อ Radials Bulletin) เป็นต้น ซึ่งปรากฏว่าเป็นที่รู้จักกันน้อยมากในหมู่บรรณารักษ์จากการศึกษาพบว่า บรรณารักษ์เพียง 6.0 เปอร์เซ็นต์ เท่านั้นที่ได้ใช้เป็นประจำ ข้อสังเกตที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งจากการศึกษาครั้งนี้คือ บรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศต่างสนใจที่จะติดตามความก้าวหน้าในวิทยาการใหม่ ๆ ทางวิชาชีพของตน แต่ปัญหาคือ มีเวลาน้อย วิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ขึ้นอยู่กับการบริหารของท้องสมุด ควรเอื้ออำนวยเวลาและสภาพแวดล้อมซึ่งสามารถทำให้บรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศ ผู้ปฏิบัติงานในท้องสมุด ได้ติดตามความเปลี่ยนแปลง ความก้าวหน้าในวิทยาการใหม่ ๆ ในสาขาของตนได้

วาระกรรมที่ เกี่ยวข้องกับวารสารทางวิชาชีพอีกรายการ ได้แก่ การศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบรรณารักษ์ผู้มีชื่อเสียงเป็นจำนวนมาก ที่มีต่อวารสารชื่อ "Bibliotekar" ซึ่งเป็นวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ของประเทศยูโกสลาเวีย วัตถุประสงค์สำคัญของการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบรรณารักษ์ ในอันที่จะนำมาศึกษาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดทำวารสาร "Bibliotekar" ให้เป็นวารสารชั้นนำของวงการบรรณารักษศาสตร์ของประเทศยูโกสลาเวีย ข้อเสนอแนะต่าง ๆ พอสรุปได้คือ บทความต่าง ๆ ในวารสารควรเน้นเรื่องที่เป็นทฤษฎีให้มากขึ้น เนื้อหาควรครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจของบรรณารักษ์ เช่น การจัดนิทรรศการ การออกแบบท้องสมุด การจัดหา วารสาร ความสัมพันธ์ของบุคลากรในท้องสมุด การให้บริการข่าวสาร การพิมพ์หนังสือ นักเขียนหนังสือเด็ก การคัดเลือกหนังสือเด็ก บรรณารักษศาสตร์ของต่าง

ประเทศและประวัติวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ (An Attempt to Make Bibliotekar the Leading Periodical on Bulgarian Librarianship 1983 : 406)

จอห์นสัน (Johnson 1982 : 134) ได้กล่าวถึงการศึกษาของเทย์เลอร์ (Taylor) ที่สำรวจขอบเขตเนื้อหา (Subject) ในวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ว่ามีเรื่องใดบ้าง วิธีการศึกษาของเทย์เลอร์ โดยการส่งบัญชีรายการเนื้อหา (Subject) ต่าง ๆ ทางบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 143 เรื่อง ให้บรรณาธิการวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 102 รายการ ทำการคัดเลือกผลการศึกษาปรากฏว่า ขอบเขตเนื้อหา (Subject) ในวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดมี 9 รายการได้แก่ การใช้เครื่องจักรกลในการดำเนินงานห้องสมุด การเซ็นเซอร์สิ่งพิมพ์ การศึกษาวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ โสตทัศนวัสดุและการให้บริการ คอมพิวเตอร์และการใช้คอมพิวเตอร์ ลิขสิทธิ์และการประพันธ์ การศึกษาต่อเนื่อง ข่ายงานของห้องสมุด รวมทั้งการจัดหา

สำหรับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอ่านของกลุ่มบรรณารักษ์นี้ จะเห็นได้ว่า งานวิจัยของโจนส์ สวิทเซอร์ และ สมิธ รวมทั้ง อาลี เป็นการศึกษาคความสนใจและพฤติกรรมในการอ่านวารสารทางวิชาชีพโดยเฉพาะของบรรณารักษ์ ผลการวิจัยของโจนส์ สวิทเซอร์ และสมิธ มีส่วนสอดคล้องกันในแง่ที่ว่า การบอกรับวารสารเป็นประจำโดยการเป็นสมาชิกของสมาคม หรือหน่วยงานที่จัดทำวารสารทางวิชาชีพ เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ปริมาณการอ่านสูง ส่วนผลการวิจัยของโจนส์ และอาลี ในด้านการสำรวจรายชื่อวารสารที่ได้รับความนิยมมากที่สุด พบตรงกันเนื่องจากงานวิจัยทั้ง 2 เรื่องดังกล่าว ทำในประเทศอังกฤษและสกอตแลนด์ รายชื่อวารสารที่ได้จากการสำรวจจึงใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะ วารสาร Library Association Record ซึ่งเป็นวารสารที่ได้รับความนิยมมากที่สุดจากบรรณารักษ์ในการสำรวจทั้ง 2 ครั้ง นอกจากนี้ยังพบตรงกันอีกว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยให้ความสนใจกับวารสารที่เป็นวิชาการมากกว่า สำหรับงานวิจัยของฮอทาติง เป็นการศึกษาลักษณะความสนใจในการอ่านสิ่งพิมพ์โดยทั่วไป ได้แก่ หนังสือ วารสาร และหนังสือพิมพ์ ดกอดจนได้กล่าวถึงการศึกษาวารสารทางบรรณารักษศาสตร์บ้าง แต่ก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

นอกจากนี้ยังได้แนวทางในการศึกษาขอบเขตเนื้อหาของวารสารทางบรรณารักษศาสตร์อีกบางส่วนจากงานวิจัยของโจนส์ การศึกษาของเทย์เลอร์ ที่จอห์นสันกล่าวไว้ และการศึกษาความคิดเห็นของบรรณารักษ์ที่มีต่อวารสาร "Bibliotekar" เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปจากการศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทั้งหมดของไทยและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสำรวจ โดยออกแบบสอบถามส่งไปยังผู้อ่าน เพื่อศึกษาผู้อ่านหรือผู้ใช้สิ่งพิมพ์ในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งพอจะรวบรวมได้ดังนี้คือ ศึกษานิสัย รสนิยม พฤติกรรมและรูปแบบในการอ่านความสนใจและความต้องการในการอ่านสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ รวมทั้งเนื้อหาของสิ่งพิมพ์นั้น ๆ ศึกษาปริมาณการอ่าน ความถี่ในการอ่าน เวลาที่ใช้ในการอ่าน ลักษณะการค้นหาสิ่งพิมพ์ จุดมุ่งหมายของการอ่าน ประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่าน ปัญหาและอุปสรรคในการอ่าน รวมทั้งทัศนคติและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย